HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

6 martie 2025 *

„Trimitere preliminară – Cooperarea judiciară în materie civilă – Regulamentul (UE) 2019/1111 – Domeniu de aplicare – Articolul 1 alineatul (1) litera (b) și alineatul (2) litera (e) – Măsură privind dispoziția cu privire la bunurile unui copil – Articolul 7 – Competență în materia răspunderii părintești – Articolul 10 – Alegerea forului – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Domeniu de aplicare – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Excludere în ceea ce privește starea civilă și capacitatea persoanelor fizice – Normele privind competența judiciară prevăzute într-un acord bilateral între Republica Bulgaria și Federația Rusă încheiat înainte de aderarea Republicii Bulgaria la Uniunea Europeană – Diferență între aceste norme și cele prevăzute de Regulamentul 2019/1111 – Articolul 351 TFUE – Noțiunea de «incompatibilitate»”

În cauza C-395/23 [Anikovi] [i],

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia, Bulgaria), prin decizia din 24 iunie 2023, primită de Curte la 29 iunie 2023, și completată printr-o ordonanță din 6 februarie 2024, primită de Curte în aceeași zi, în procedura

E. M. A.,

E. M. A.,

M. I. A.,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnii K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a patra, și C. Lycourgos, președintele Camerei a treia, doamna M. L. Arastey-Sahún, președinta Camerei a cincea, domnul S. Rodin și doamna O. Spineanu-Matei (raportoare), judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: doamna R. Stefanova-Kamisheva, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 12 septembrie 2024,

* Limba de procedură: bulgara.

[i] Numele prezentei cauze este un nume fictiv. El nu corespunde numelui real al niciuneia dintre părțile din procedură.

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru E. M. A., E. M. A., precum și M. I. A., de L. S. Tsoncheva, advokat;

– pentru guvernul spaniol, de I. Herranz Elizalde și P. Pérez Zapico, în calitate de agenți;

– pentru guvernul maghiar, de Zs. Biró-Tóth și M. Z. Fehér, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de S. Noë, W. Wils și I. Zaloguin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 28 noiembrie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6, denumit în continuare „Regulamentul Roma I”), a articolului 24 punctul 1 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles Ia”), precum și a articolului 1 alineatul (2) litera (e) și a articolului 7 alineatul (1) din Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (JO 2019, L 178, p. 1, rectificare în JO 2020, L 347, p. 52, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles IIb”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri necontencioase introduse în numele a doi copii minori, E. M. A. și E. M. A., în vederea obținerii din partea unei instanțe a autorizației de a vinde, cu consimțământul mamei lor, M. I. A., cotele-părți din trei bunuri imobile situate în Bulgaria.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

3 Tratatul dintre Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și Republica Populară Bulgaria privind asistența judiciară reciprocă în materie civilă, familială și penală, semnat la Moscova la 19 februarie 1975 (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 1015, nr. 14855, p. 41, denumit în continuare „tratatul ruso-bulgar”), a fost ratificat în Bulgaria prin Decretul nr. 784 din 15 aprilie 1975 (DV nr. 33/1975) și publicat la 10 februarie 1976 (DV nr. 12/1976, rectificare DV nr. 17/2014). Articolul 25 din acesta prevede:

„1. În raporturile juridice dintre părinți și copii se aplică legislația părții contractante pe al cărei teritoriu aceștia își au domiciliul comun.

[…]

6. În ceea ce privește raporturile juridice menționate la alineatele (1), (2), (3), (4) și (5), sunt competente organele judiciare ale părții contractante al cărei resortisant este copilul sau pe teritoriul căreia se situează domiciliul sau reședința copilului.”

4 Articolul 30 alineatul (2) din tratatul ruso-bulgar prevede că forma unei tranzacții imobiliare se stabilește prin legea părții contractante pe teritoriul căreia este situat bunul imobil.

Dreptul Uniunii

Regulamentul Roma I

5 Articolul 4 din Regulamentul Roma I, intitulat „Legea aplicabilă în absența alegerii”, prevede la alineatul (1) litera (c):

„În măsura în care legea aplicabilă contractului nu a fost aleasă în conformitate cu articolul 3 și fără a aduce atingere articolelor 5-8, legea aplicabilă contractului se determină după cum urmează:

[…]

(c) contractul privind un drept real imobiliar sau privind dreptul de locațiune asupra unui imobil este reglementat de legea țării în care este situat imobilul;

[…]”

Regulamentul Bruxelles Ia

6 Articolul 1 din Regulamentul Bruxelles Ia prevede:

„(1) Prezentul regulament se aplică în materie civilă și comercială, indiferent de natura instanței. […]

(2) Prezentul regulament nu se aplică în ceea ce privește:

(a) starea civilă și capacitatea persoanelor fizice […]

[…]”

7 Potrivit articolului 24 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles Ia:

„Următoarele instanțe dintr-un stat membru au competență exclusivă, indiferent de domiciliul părților:

1. în materie de drepturi reale imobiliare sau de închiriere a unor imobile, instanțele din statul membru pe teritoriul căruia este situat imobilul.

[…]”

Regulamentul Bruxelles IIb

8 Considerentele (10), (19), (20) și (91) ale Regulamentului Bruxelles IIb au următorul cuprins:

„(10) În ceea ce privește bunurile copilului, prezentul regulament ar trebui să se aplice numai măsurilor de protecție a copilului, respectiv desemnării și atribuțiilor unei persoane sau ale unui organism însărcinat să administreze bunurile copilului, să îl reprezinte și să îl asiste și măsurilor privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile copilului. În acest context și cu titlu de exemplu, prezentul regulament ar trebui să se aplice cazurilor în care obiectul procedurii este desemnarea unei persoane sau a unei entități care să se ocupe de administrarea bunurilor copilului. Măsurile privind bunurile copilului care nu privesc protecția copilului ar trebui să fie reglementate în continuare de Regulamentul [Bruxelles Ia]. Cu toate acestea, ar trebui să fie posibil ca dispozițiile prezentului regulament referitoare la competența privind chestiunile incidentale să se aplice în astfel de cazuri.

[…]

(19) Temeiurile de competență în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și ar trebui să se aplice ținând seama de acesta. […]

(20) Pentru a garanta interesul superior al copilului, competența ar trebui stabilită în primul rând în funcție de criteriul proximității. Prin urmare, competența ar trebui să aparțină statului membru în care copilul își are reședința obișnuită, cu excepția anumitor situații stabilite în prezentul regulament, de exemplu dacă intervine o schimbare a reședinței copilului sau atunci când se încheie un acord între titularii răspunderii părintești.

[…]

(91) Se reamintește că, în cazul acordurilor cu unul sau mai multe state terțe încheiate de un stat membru înainte de data aderării sale la Uniune, se aplică articolul 351 [TFUE].”

9 Articolul 1 din acest regulament, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezentul regulament se aplică materiilor civile privind:

(a) divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei;

(b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești.

(2) Materiile prevăzute la litera (b) a alineatului (1) pot include în special:

[…]

(e) măsurile de protecție a copilului privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile unui copil.

[…]”

10 Articolul 7 din regulamentul menționat, intitulat „Competență de fond”, prevede:

„(1) Instanțele dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în respectivul stat membru la momentul sesizării instanței.

(2) Alineatul (1) din prezentul articol se aplică sub rezerva articolelor 8-10.”

11 Articolul 10 din Regulamentul Bruxelles IIb, intitulat „Alegerea forului”, prevede la alineatul (1):

„Instanțele dintr-un stat membru sunt competente în materia autorității părintești atunci când sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) copilul are o legătură strânsă cu acest stat membru, în special datorită faptului că:
   (i) cel puțin unul dintre titularii răspunderii părintești își are reședința obișnuită în respectivul stat membru;
   (ii) în acest stat membru se află fosta reședință obișnuită a copilului sau
   (iii) copilul este resortisant al acestui stat membru;

(b) părțile, precum și orice alt titular al răspunderii părintești:
   (i) au convenit în mod liber asupra competenței, cel târziu la data sesizării instanței, sau
   (ii) au acceptat competența în mod expres în cursul procedurii, iar instanța s-a asigurat că toate părțile sunt informate cu privire la dreptul lor de a nu accepta competența și

(c) exercitarea competenței este în interesul superior al copilului.”

12 Capitolul VIII din acest regulament, care cuprinde articolele 94-99, reglementează relațiile regulamentului menționat cu alte instrumente juridice, printre care anumite tratate bilaterale încheiate între state membre și Sfântul Scaun.

Dreptul bulgar

13 În temeiul articolului 18 din Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Legea privind obligațiile și contractele), contractele de transfer de proprietate sau prin care se stabilesc alte drepturi reale asupra unor bunuri imobile se încheie prin act notarial.

14 Conform articolului 130 alineatul (3) din Semeen kodeks (Codul familiei), actele de dispoziție care au ca obiect în special bunuri imobile care aparțin unui copil nu pot fi efectuate decât cu autorizarea Rayonen sad (tribunalul de raion) în a cărui rază teritorială are adresa actuală acest copil, cu condiția ca actul de dispoziție să nu fie contrar interesului acestuia.

Litigiul principal și întrebările preliminare

15 În 2023, Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia, Bulgaria), care este instanța de trimitere, a fost sesizat cu o cerere depusă în numele a doi copii minori de cetățenie rusă a căror reședință obișnuită este în Germania pentru a obține autorizația de a vinde cotele-părți pe care le dețin în trei bunuri imobile situate în Bulgaria, pe care le-au moștenit ca urmare a decesului tatălui lor.

16 Astfel, în conformitate cu articolul 130 alineatul (3) din Codul familiei, o vânzare de bunuri imobile care aparțin unui copil trebuie, ținând seama de interesul acestuia, să fie autorizată de Rayonen sad (tribunalul de raion) competent teritorial înainte de a putea fi consemnată de notar în temeiul articolului 18 din Legea privind obligațiile și contractele.

17 Instanța de trimitere ridică problema dacă instanțele bulgare sunt competente într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal. Aceasta arată, pe de o parte, că Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație, Bulgaria) întemeiază competența instanțelor bulgare într-o asemenea situație pe dispoziții de drept intern, precum și pe articolul 30 alineatul (2) din tratatul ruso-bulgar, în timp ce o altă instanță națională invocă de asemenea articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul Roma I. Instanța de trimitere consideră însă că această din urmă dispoziție nu este relevantă, spre deosebire de articolul 24 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles Ia.

18 Pe de altă parte, această instanță observă că o situație precum cea în discuție în litigiul principal ar putea intra de asemenea în domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles IIb, cu excepția cazului în care un acord internațional precum tratatul ruso-bulgar derogă de la acesta. În acest din urmă caz și în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din regulamentul respectiv, competente ar fi instanțele din statul membru în care copilul își are reședința obișnuită, în speță instanțele germane.

19 În aceste condiții, Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Domeniul de aplicare al articolului 1 alineatul (2) litera (e) din Regulamentul [Bruxelles IIb] cuprinde și procedurile necontencioase privind autorizarea judiciară a actelor de dispoziție, de exemplu a vânzării, de bunuri imobile sau de cote-părți din bunurile imobile aparținând unui copil?

2) Care este regulamentul în conformitate cu ale cărui dispoziții se determină competența internațională a unei instanțe dintr-un stat membru al Uniunii Europene în materie necontencioasă privind o cerere de autorizare judiciară a actelor de dispoziție – de exemplu a vânzării – privind bunuri imobile sau de cote-părți din bunurile imobile aparținând unui copil: articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul [Bruxelles IIb] – instanța locului în care copilul are reședința obișnuită – sau articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul [Roma I] ori articolul 24 punctul 1 din Regulamentul [Bruxelles Ia] – instanța locului în care este situat bunul imobil?

3) Un acord internațional bilateral între un stat membru ([Republica] Bulgaria) și un stat terț (Uniunea Sovietică sau Federația Rusă), încheiat anterior aderării statului membru la Uniunea Europeană, derogă de la dispozițiile Regulamentului [Bruxelles IIb] privind competența internațională în materia răspunderii părintești, dacă acest acord internațional nu figurează în capitolul VIII din [acest regulament]?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

20 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că, deși a doua întrebare menționează articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul Roma I, instanța de trimitere explică faptul că nu a făcut referire la această dispoziție decât pentru motivul că o instanță bulgară și-a întemeiat competența pe aceasta, dar că nu are nicio îndoială cu privire la faptul că dispoziția menționată, care privește efectiv legea aplicabilă, iar nu competența judiciară, nu este relevantă pentru a răspunde la întrebare, spre deosebire de articolul 24 punctul 1 din Regulamentul Bruxelles Ia.

21 Trebuie arătat de asemenea că, astfel cum rezultă din decizia de trimitere și cum a fost confirmat în ședință de avocata mamei și a celor doi copii în cauză, unul dintre acești copii a devenit major în cursul procedurii.

22 În aceste condiții, trebuie să se considere că, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă autorizația judiciară solicitată în numele unui copil minor care are reședința obișnuită într-un stat membru pentru vânzarea de cote-părți pe care acest copil le deține în bunuri imobile situate într-un alt stat membru intră în domeniul de aplicare al Regulamentului Bruxelles IIb sau în cel al Regulamentului Bruxelles Ia.

23 Potrivit articolului 1 din Regulamentul Bruxelles IIb, acesta din urmă se aplică materiilor civile referitoare printre altele la exercitarea răspunderii părintești. În temeiul articolului 1 alineatul (2) litera (e) din acest regulament, aceste materii privesc în special „măsurile de protecție a copilului privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile unui copil”.

24 Regulamentul Bruxelles Ia reglementează, în temeiul articolului 1 alineatul (1) din acesta, materia civilă și comercială indiferent de natura instanței sesizate, precizându-se că reiese în special din articolul 24 punctul 1 că materia civilă și comercială include „materi[a] drepturi[lor] reale imobiliare”. Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul Bruxelles Ia exclude din domeniul său de aplicare „starea civilă și capacitatea persoanelor fizice”.

25 În speță, după cum rezultă din decizia de trimitere, o autorizație judiciară precum cea în discuție în litigiul principal este o măsură adoptată având în vedere starea civilă și capacitatea copilului minor, care urmărește să protejeze interesul superior al acestuia. Din jurisprudența Curții rezultă că, întrucât necesitatea de a obține această autorizație este astfel o consecință directă a stării civile și a capacității respective, autorizația menționată constituie, indiferent de materia actului juridic vizat de această autorizație, o măsură de protecție a copilului privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile acestuia în cadrul exercitării răspunderii părintești, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (e) din Regulamentul Bruxelles IIb, și care se raportează direct la capacitatea persoanei fizice vizate, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul Bruxelles Ia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2013, Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, punctul 26, și Hotărârea din 6 octombrie 2015, Matoušková, C-404/14, EU:C:2015:653, punctele 28-31).

26 Ținând seama de aceste elemente și de intenția legiuitorului Uniunii, așa cum este exprimată în considerentul (10) al Regulamentului Bruxelles IIb, o autorizație judiciară precum cea în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al acestui regulament, cu excluderea Regulamentului Bruxelles Ia.

27 În aceste condiții, conform articolului 7 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles IIb, instanțele din statul membru în care copilul are reședința obișnuită la momentul sesizării instanței sunt cele în principiu competente să elibereze o asemenea autorizație.

28 Având în vedere motivele care precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că Regulamentul Bruxelles IIb trebuie interpretat în sensul că autorizația judiciară solicitată în numele unui copil minor care are reședința obișnuită într-un stat membru de a vinde cotele-părți pe care acest copil le deține în bunuri imobile situate într-un alt stat membru intră în materia răspunderii părintești, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) din regulamentul respectiv, în măsura în care aceasta privește măsurile de protecție prevăzute la alineatul (2) litera (e) al acestui articol, astfel încât, în temeiul articolului 7 alineatul (1) din regulamentul menționat, instanțele din statul membru în care copilul are reședința obișnuită la momentul sesizării instanței sunt în principiu cele competente să elibereze o asemenea autorizație.

Cu privire la a treia întrebare

29 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă un tratat bilateral încheiat între un stat membru și un stat terț înainte de aderarea acestui stat membru la Uniune poate deroga de la dispozițiile Regulamentului Bruxelles IIb chiar dacă nu este menționat în capitolul VIII din acest regulament.

Cu privire la admisibilitate

30 În observațiile sale scrise, guvernul spaniol ridică problema admisibilității celei de a treia întrebări în măsura în care aceasta din urmă nu ar fi legată de obiectul cauzei principale și în măsura în care instanța de trimitere nu ar fi stabilit existența unei legături între tratatul ruso-bulgar și vreo dispoziție a dreptului Uniunii.

31 În această privință, trebuie amintit că numai instanțele naționale care sunt sesizate cu acțiunea principală și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată au competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere), C-564/19, EU:C:2021:949, punctele 60 și 61, precum și jurisprudența citată].

32 În temeiul unei jurisprudențe constante, reflectată în prezent la articolul 94 literele (a) și (b) din Regulamentul de procedură al Curții, necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului Uniunii care să fie utilă instanței naționale impune definirea de către aceasta din urmă a cadrului factual și normativ în care se înscriu întrebările adresate sau cel puțin explicarea ipotezelor de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări. În plus, este indispensabil, așa cum prevede articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură, ca cererea de decizie preliminară să expună motivele care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care ea o stabilește între aceste

dispoziții și reglementarea națională aplicabilă litigiului principal (Hotărârea din 21 decembrie 2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, punctul 59 și jurisprudența citată).

33 În speță, după cum a arătat în esență guvernul spaniol în observațiile sale scrise, instanța de trimitere nu menționează în mod expres, în cea de a treia întrebare preliminară, dispoziția din tratatul ruso-bulgar care ar putea intra în conflict cu norma de competență judiciară prevăzută la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles IIb, singura normă evocată de această instanță în cazul în care s-ar aplica acest regulament.

34 Cu toate acestea, în motivarea deciziei de trimitere consacrată expunerii cadrului juridic al cauzei în discuție, instanța de trimitere citează articolele 25 și 30 din acest tratat. Pe de o parte, aceasta arată că din jurisprudența națională reiese că, în temeiul unor dispoziții de drept intern, precum și al articolului 30 alineatul (2) din tratatul menționat, instanțele bulgare se declară competente, în calitate de instanță din statul pe teritoriul căruia este situat bunul imobil, să acorde autorizația prevăzută la articolul 130 alineatul (3) din Codul familiei.

35 Pe de altă parte, din articolul 25 alineatul (6) din tratatul ruso-bulgar ar rezulta că, ținând seama de faptul că, în cauza principală, copilul minor are reședința obișnuită într-un stat care nu este parte contractantă la tratatul ruso-bulgar, și anume Republica Federală Germania, organele judiciare ale părții contractante al cărei resortisant este acest copil, în speță organele judiciare ruse, ar putea de asemenea, după cum a arătat Comisia în observațiile sale scrise, să fie competente în temeiul acestei dispoziții a tratatului să elibereze autorizația solicitată.

36 Norma de competență vizată la articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles IIb prevede, după cum s-a arătat la punctul 27 din prezenta hotărâre, competența de principiu a instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia copilul are reședința obișnuită, în speță instanțele germane.

37 Întrucât această dispoziție prevede o competență judiciară diferită de cea care ar putea decurge din articolul 25 alineatul (6) din tratatul ruso-bulgar, precum și de cea care decurge, potrivit jurisprudenței naționale citate în cererea de decizie preliminară, din articolul 30 alineatul (2) din acest tratat, reiese cu suficientă claritate din a treia întrebare, din motivarea sa și din cadrul juridic expus de instanța de trimitere că această întrebare este legată de obiectul cauzei principale ca urmare a existenței unor norme de competență judiciară diferite între dreptul Uniunii și tratatul respectiv, iar problema ridicată de aceasta nu este pur ipotetică.

38 În aceste condiții, trebuie să se considere că a treia întrebare este admisibilă.

Cu privire la fond

39 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte instituite la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale (Hotărârea din 15 iulie 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, punctul 31).

40 Astfel, împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a adresat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare ce pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă ea s-a referit sau nu la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și în special din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului [Hotărârea din 22 decembrie 2022, Ministre de la Transition écologique și Premier ministre (Răspunderea statului pentru poluarea aerului), C-61/21, EU:C:2022:1015, punctul 34, precum și jurisprudența citată].

41 Trebuie subliniat că instanța de trimitere și-a motivat în esență cea de a treia întrebare arătând că, deși capitolul VIII din Regulamentul Bruxelles IIb reglementează, în conformitate cu titlul său, relațiile acestui regulament „cu alte instrumente”, cele menționate în acest capitol nu privesc niciun tratat bilateral încheiat între un stat membru și un stat terț, precum tratatul ruso-bulgar, cu excepția tratatelor bilaterale încheiate de anumite state membre cu Sfântul Scaun, care nu sunt relevante în speță.

42 Din considerentul (91) al Regulamentului Bruxelles IIb reiese însă că, în cazul acordurilor cu unul sau mai multe state terțe încheiate de un stat membru înainte de data aderării sale la Uniune, se aplică articolul 351 TFUE.

43 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 351 TFUE trebuie interpretat în sensul că reglementează relațiile dintre un tratat bilateral încheiat între un stat membru și un stat terț înainte de aderarea acestui stat membru la Uniune și Regulamentul Bruxelles IIb atunci când un asemenea tratat nu este menționat în capitolul VIII din acest regulament și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce împrejurări acest tratat poate deroga de la regulamentul menționat.

44 Articolul 351 primul paragraf TFUE prevede că dispozițiile tratatelor nu aduc atingere drepturilor și obligațiilor care rezultă din convențiile încheiate până la 1 ianuarie 1958 sau, pentru statele membre aderente, înainte de data aderării acestora între unul sau mai multe state membre, pe de o parte, și unul sau mai multe state terțe, pe de altă parte. Al doilea paragraf al acestui articol precizează că, în măsura în care asemenea convenții nu sunt compatibile cu tratatele, statul sau statele membre în cauză recurg la toate mijloacele corespunzătoare pentru a elimina incompatibilitățile constatate. La nevoie, statele membre își acordă reciproc sprijin în vederea atingerii acestui scop și adoptă, dacă este cazul, o poziție comună.

45 Reiese din jurisprudența Curții referitoare la articolul 351 TFUE că această dispoziție urmărește să permită statelor membre să respecte drepturile conferite statelor terțe, în conformitate cu dreptul internațional, de convențiile anterioare aderării acestor state membre la Uniune și să își îndeplinească obligațiile corespunzătoare [a se vedea printre altele în acest sens Hotărârea din 9 februarie 2012, Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, punctul 61, Hotărârea din 13 ianuarie 2022, MIUR și Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, punctul 55, precum și Hotărârea din 14 martie 2024, Comisia/Regatul Unit (Hotărârea Curții Supreme), C-516/22, EU:C:2024:231, punctul 60].

46 În plus, articolul 351 primul paragraf TFUE este o normă care poate, atunci când sunt îndeplinite condițiile sale de aplicare, să permită derogări de la aplicarea oricărei dispoziții a dreptului Uniunii, indiferent dacă este vorba despre dreptul primar sau despre dreptul derivat [a se vedea

în acest sens Hotărârea din 28 octombrie 2022, Generalstaatsanwaltschaft München (Extrădare și *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, punctele 119 și 121, precum și jurisprudența citată].

47 Curtea a precizat însă că, deși aplicarea unei norme a dreptului Uniunii poate fi împiedicată de o convenție internațională, în temeiul articolului 351 primul paragraf TFUE, acest lucru este supus dublei condiții de a fi vorba despre o convenție încheiată anterior intrării în vigoare a tratatelor Uniunii în statul membru în cauză și de a conferi statului terț în cauză drepturi a căror respectare o poate solicita acestui stat membru [Hotărârea din 14 martie 2024, Comisia/Regatul Unit (Hotărârea Curții Supreme), C-516/22, EU:C:2024:231, punctul 64 și jurisprudența citată].

48 Curtea a arătat de asemenea că revine instanțelor din statele membre sarcina de a verifica dacă o eventuală incompatibilitate între dreptul Uniunii și o convenție internațională vizată la articolul 351 TFUE poate fi evitată, în măsura posibilului și cu respectarea dreptului internațional, prin intermediul unei interpretări conforme a acesteia cu dreptul Uniunii. În lipsa posibilității de a proceda la o interpretare conformă a convenției, statele membre sunt obligate, în temeiul articolului 351 al doilea paragraf TFUE, să ia măsurile necesare în vederea eliminării incompatibilității acestei convenții cu dreptul Uniunii, dacă este cazul procedând la denunțarea sa. Cu toate acestea, în așteptarea unei asemenea eliminări, articolul 351 primul paragraf TFUE le autorizează să continue să aplice convenția menționată (Hotărârea din 22 octombrie 2020, Ferrari, C-720/18 și C-721/18, EU:C:2020:854, punctele 68 și 69, precum și jurisprudența citată).

49 Din cuprinsul punctelor 44-48 din prezenta hotărâre rezultă că, atunci când un tratat încheiat între un stat membru și unul sau mai multe state terțe înainte de data aderării acestui stat membru la Uniune nu este menționat într-un act al dreptului Uniunii, articolul 351 TFUE, ca dispoziție generală de drept primar, are vocația de a reglementa, astfel cum amintește, în ceea ce privește Regulamentul Bruxelles IIb, considerentul (91) al acestui regulament, relațiile dintre acest act și acest tratat. Cu condiția ca un asemenea tratat să confere unui stat terț parte la acesta drepturi pe care poate solicita statului membru în cauză să le respecte, articolul 351 TFUE permite acestui stat membru să aplice normele tratatului respectiv, chiar dacă ele sunt, în lipsa posibilității unei interpretări conforme a lor cu dreptul Uniunii, incompatibile cu acesta din urmă. În caz de incompatibilitate, statul membru respectiv poate continua să aplice normele tratatului menționat până când produc efecte măsurile necesare pentru eliminarea acestei incompatibilități.

50 În speță, în primul rând, va reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă tratatul ruso-bulgar încheiat de Republica Bulgaria înainte de aderarea sa la Uniune conține norme pe care Federația Rusă poate solicita acestui stat membru să le respecte.

51 Dacă aceasta ar fi situația, ar reveni, în al doilea rând, instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă tratatul ruso-bulgar este incompatibil cu Regulamentul Bruxelles IIb în măsura în care aceste două instrumente juridice nu prevăd același for competent în împrejurările din litigiul principal.

52 În cadrul acestei verificări, va trebui să se țină seama nu numai de articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles IIb, ci și de articolul 7 alineatul (2) din acesta, potrivit căruia alineatul (1) al acestui articol „se aplică sub rezerva articolelor 8-10” din acest regulament, formulare care reflectă, după cum rezultă din considerentul (20) al regulamentului menționat, voința

legiuitorului Uniunii de a prevedea, în anumite situații, competența altor instanțe decât cele de la locul reședinței obișnuite a copilului, acestea din urmă fiind desemnate în temeiul criteriului proximității.

53 În această privință, articolul 10 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles IIb prevede că instanțele dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești atunci când sunt îndeplinite trei condiții.

54 Potrivit literei (a) a acestei dispoziții, copilul în cauză trebuie să aibă o legătură strânsă cu acest stat membru, precizându-se că, datorită expresiei „în special”, enumerarea celor trei situații la această literă (a) nu are un caracter exhaustiv, existența unei legături strânse putând fi constatată, așadar, și pe baza unui alt element care este relevant în cadrul procedurii pentru care se urmărește alegerea forului competent prevăzută la articolul 10 din Regulamentul Bruxelles IIb și care generează o legătură concretă și importantă între statul membru menționat și interesele personale ale acestui copil.

55 Dispoziția menționată prevede că părțile sau orice alt titular al răspunderii părintești trebuie, potrivit literei (b) punctul (i), să fi convenit în mod liber asupra competenței, cel târziu la momentul sesizării instanței sau, potrivit literei (b) punctul (ii), să fi acceptat competența în mod expres în cursul procedurii, instanța trebuind să se asigure în acest din urmă caz că toate părțile au fost informate cu privire la dreptul lor de a nu accepta competența.

56 În ceea ce privește litera (c) a aceleiași dispoziții, aceasta prevede că competența instanței în cauză trebuie exercitată în interesul superior al copilului. Acest punct reflectă considerentul (19) al Regulamentului Bruxelles IIb, care enunță printre altele că temeiurile de competență în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului. În consecință, competența judiciară trebuie stabilită în primul rând în funcție de acest interes superior. Acest lucru nu poate fi asigurat decât printr-o examinare, în fiecare caz în parte, a aspectului dacă alegerea forului urmărită în temeiul articolului 10 alineatul (1) din acest regulament este conformă cu interesul menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 octombrie 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, punctele 45 și 47).

57 Prin urmare, instanța de trimitere și-ar putea recunoaște competența în temeiul Regulamentului Bruxelles IIb cu condiția să se asigure, în primul rând, că există, în cadrul procedurii inițiate în fața sa, o legătură concretă și importantă între Republica Bulgaria și interesele personale ale copilului în cauză, astfel cum ar putea fi cazul faptului că acest copil deține cote-părți din bunuri imobile situate pe teritoriul acestui stat membru, în al doilea rând, că, ținând seama de lipsa unui pârât într-o procedură necontencioasă precum cea din litigiul principal, mama copilului minor, în calitate de titular unic al răspunderii părintești, acceptă în mod expres în cursul procedurii competența instanței menționate după ce a fost informată cu privire la dreptul său de a nu o accepta și, în al treilea rând, că această competență este exercitată în interesul superior al copilului.

58 În cazul în care instanța de trimitere ar considera că în cauza principală tratatul ruso-bulgar este incompatibil cu Regulamentul Bruxelles IIb în măsura în care conferă competență unor instanțe diferite de cele desemnate la articolele 7-10 din acest regulament, ea va trebui să examineze, în al treilea rând, conform jurisprudenței amintite la punctul 48 din prezenta hotărâre, dacă această incompatibilitate poate fi evitată prin intermediul unei interpretări conforme a tratatului

respectiv cu regulamentul menționat. În cazul unui răspuns negativ și dacă nu este abilitată să elimine ea însăși această incompatibilitate, instanța de trimitere va putea, în al patrulea rând, să aplice normele tratatului menționat și să le ignore pe cele ale Regulamentului Bruxelles IIb.

59 Trebuie însă subliniat că, deși este adevărat că instanțele din statele membre sunt obligate să verifice dacă o eventuală incompatibilitate între dreptul Uniunii și o convenție bilaterală anterioară, precum tratatul ruso-bulgar, poate fi evitată, în măsura posibilului și cu respectarea dreptului internațional, prin intermediul unei interpretări conforme a acestei convenții cu dreptul Uniunii, ele nu sunt obligate să verifice dacă o eventuală incompatibilitate între dreptul Uniunii și o asemenea convenție poate fi evitată prin interpretarea sau prin aplicarea dreptului Uniunii într-un mod care să fie conform cu convenția menționată.

60 Astfel, instanța de trimitere nu trebuie să recurgă la posibilitatea, menționată la punctul 57 din prezenta hotărâre, de a se recunoaște competentă în temeiul articolului 10 alineatul (1) litera (a), litera (b) punctul (ii) și litera (c) din Regulamentul Bruxelles IIb, în loc să aplice norma de competență generală enunțată la articolul 7 alineatul (1) din acest regulament, în scopul de a concilia dreptul Uniunii cu tratatul ruso-bulgar și de a constata pe această cale că, în împrejurările din litigiul principal, tratatul menționat este compatibil cu dreptul Uniunii în măsura în care ambele prevăd același for competent în cadrul acestui litigiu.

61 Având în vedere motivele care precedă, se impune să se răspundă la a treia întrebare că articolul 351 TFUE trebuie interpretat în sensul că reglementează relațiile unui tratat încheiat între un stat membru și unul sau mai multe state terțe înainte de data aderării acestui stat membru la Uniune cu Regulamentul Bruxelles IIb în condițiile în care acest tratat, deși nu este menționat în capitolul VIII din regulamentul respectiv, conferă drepturi pe care un stat terț parte la tratatul menționat poate solicita statului membru în cauză să le respecte. În caz de incompatibilitate între un asemenea tratat și Regulamentul Bruxelles IIb, care nu poate fi evitată de o instanță din acest stat membru în cadrul unei proceduri pendinte în fața sa care ține de o materie reglementată atât de acest tratat, cât și de regulamentul respectiv, această instanță poate aplica normele tratatului menționat în detrimentul celor prevăzute de regulamentul respectiv, atât timp cât măsurile necesare pentru a elimina această incompatibilitate nu au produs efecte, precizându-se că statul membru amintit trebuie să recurgă la toate mijloacele corespunzătoare în vederea adoptării și a punerii în aplicare a unor asemenea măsuri.

Cu privire la cheltuielile de judecată

62 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii

trebuie interpretat în sensul că

autorizația judiciară solicitată în numele unui copil minor care are reședința obișnuită într-un stat membru de a vinde cotele-părți pe care acest copil le deține în bunuri imobile situate într-un alt stat membru intră în materia răspunderii părintești, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) din regulamentul respectiv, în măsura în care aceasta privește măsurile de protecție prevăzute la alineatul (2) litera (e) al acestui articol, astfel încât, în temeiul articolului 7 alineatul (1) din regulamentul menționat, instanțele din statul membru în care copilul are reședința obișnuită la momentul sesizării instanței sunt în principiu cele competente să elibereze o asemenea autorizație.

2) **Articolul 351 TFUE trebuie interpretat în sensul că reglementează relațiile unui tratat încheiat între un stat membru și unul sau mai multe state terțe înainte de data aderării acestui stat membru la Uniunea Europeană cu Regulamentul 2019/1111 în condițiile în care acest tratat, deși nu este menționat în capitolul VIII din regulamentul respectiv, conferă drepturi pe care un stat terț parte la tratatul menționat poate solicita statului membru în cauză să le respecte. În caz de incompatibilitate între un asemenea tratat și Regulamentul 2019/1111, care nu poate fi evitată de o instanță din acest stat membru în cadrul unei proceduri pendinte în fața sa care ține de o materie reglementată atât de acest tratat, cât și de regulamentul respectiv, această instanță poate aplica normele tratatului menționat în detrimentul celor prevăzute de regulamentul respectiv, atât timp cât măsurile necesare pentru a elimina această incompatibilitate nu au produs efecte, precizându-se că statul membru amintit trebuie să recurgă la toate mijloacele corespunzătoare în vederea adoptării și a punerii în aplicare a unor asemenea măsuri.**

Semnături